

<https://pecritique.com/>

نقد اقتصاد سیاسی
شهر نور ماه ۱۴۰۲

بریکس بزرگ تر می شود، اما آیا قوی تر است؟

مایکل رابرتز

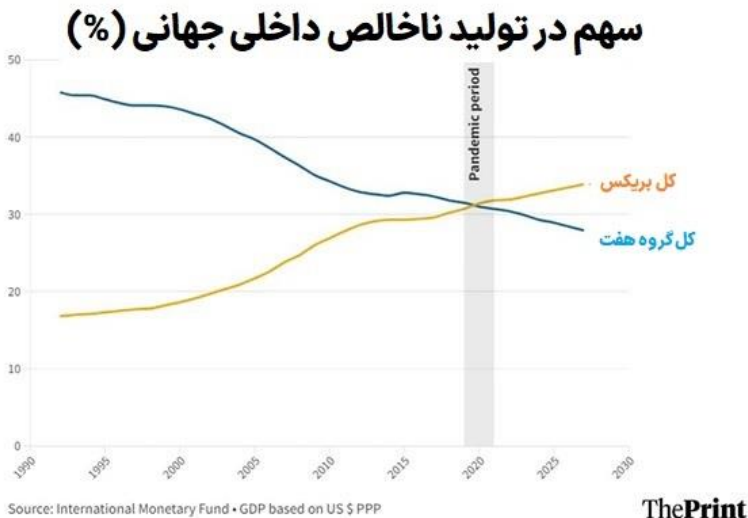
ترجمه‌ی احمد سیف

بریکس بزرگ‌تر می‌شود، آیا قوی‌تر است؟

نشست سه‌روزه‌ی رهبران بریکس به پایان رسید. برزیل، روسیه، هندوستان، چین و افریقای جنوبی کشورهای بریکس هستند. پوتین رهبر روسیه به‌خاطر گرفتاری‌هایی که دارد در این نشست حضور نداشت.

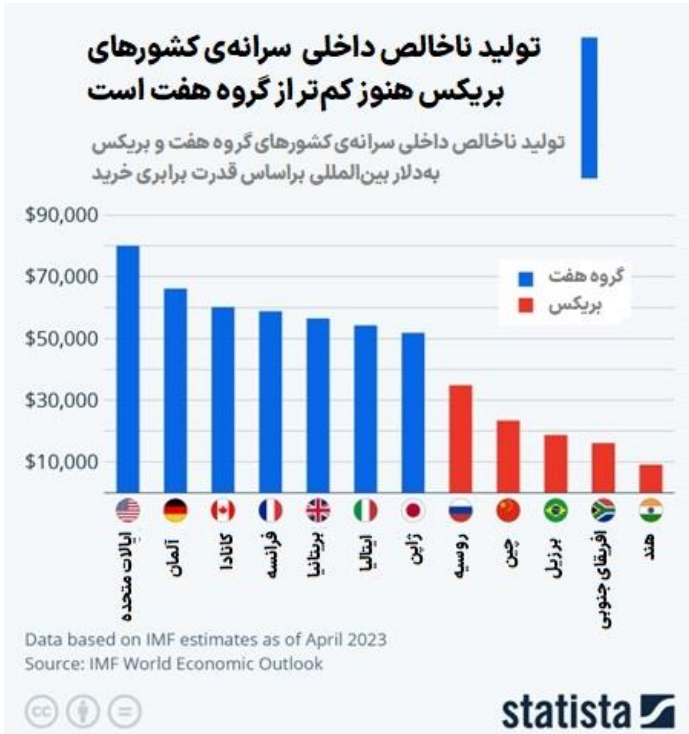
تولید ناخالص داخلی پنج کشور عضو بریکس براساس قدرت خرید پول - یعنی با درآمد موجود چه کالاهایی را می‌توان در بازارهای داخلی خرید - از تولید ناخالص داخلی کشورهای گروه هفت بیشتر است.

به نظر می‌رسد که این وضع نقطه‌عطفی در نظم اقتصادی جهان باشد ولی چنین برداشتی یک توهم است.

نخست آن که در میان کشورهای بریکس، چین که تولید ناخالص داخلی‌اش معادل ۱۷.۶ درصد از تولید ناخالص جهان است مسلط دارد. در مرحله‌ی دوم هم هندوستان قرار دارد که تولید ناخالص داخلی‌اش ۷ درصد تولید ناخالص جهان است، روسیه ۳.۱ درصد، برزیل ۲.۴ درصد افریقای جنوبی هم ۰.۶ درصد - یعنی این ۳ کشور در کل ۶.۱ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را دارند. به سخن دیگر، بریکس یک قدرت اقتصادی که همه‌ی اعضا در قدرت‌اش شریک باشند، نیست.

به‌علاوه، اگر محاسبه‌ی تولید ناخالص داخلی بر اساس قدرت خرید را کنار بگذاریم و به ارزش اسمی دلاری تولید ناخالص داخلی توجه کنیم که به گمان من معیار بهتری است، هنوز خیلی جا دارد که کشورهای بریکس به کشورهای گروه ۷ برسند. کل تولید ناخالص داخلی بلوک بریکس در ۲۰۲۲ معادل ۲۶ تریلیون دلار بود که حدوداً به اندازه‌ی تولید ناخالص داخلی امریکاست. وقتی که درآمد سرانه را اندازه می‌گیریم، کشورهای عضو بریکس قابل‌مقایسه نیستند. حتی اگر از آمار تولید ناخالص داخلی بر اساس قدرت خرید استفاده کنیم درآمد سرانه‌ی امریکا ۸۰۰۳۵ دلار است که بیش از سه برابر درآمد سرانه‌ی چین، ۲۳۳۸۲ دلار، است.

در این نشست از کشورهای دیگری، آرژانتین، مصر، اتیوپی، ایران، عربستان سعودی، و امارات متحده عربی، هم دعوت شد تا به عضویت کامل بریکس دربیایند. حتی وقتی این فرایند تکمیل شود، گروه بریکس هم‌چنان یک نیروی اقتصادی به‌مراتب

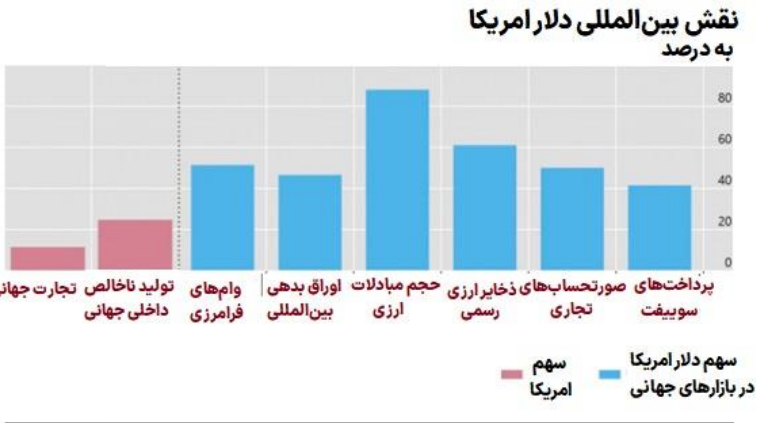
بریکس بزرگ‌تر می‌شود، آیا قوی‌تر است؟

کوچک‌تر و ضعیف‌تر از بلوک امپریالیستی گروه هفت خواهد بود. به‌علاوه گروه بریکس از نظر جمعیت، درآمد سرانه، و از نظر جغرافیایی و حتی ترکیب کالاهایی که تجارت می‌کنند بسیار با یک‌دیگر متفاوت‌اند. سرآمدان حکومت‌گر در این کشورها اغلب با یک‌دیگر اختلاف دارند (چین و هندوستان، برزیل و روسیه).

به این ترتیب، برخلاف گروه هفت که به‌طور روزافزونی اهداف اقتصادی مشترک دارند و در چیرگی هژمونیک امریکا قرار دارند، گروه بریکس از نظر ثروت و درآمد بسیار پراکنده‌اند و اهداف اقتصادی مشترک هم ندارند، احتمالاً به‌غیر از این که سعی کنند از زیر سلطه‌ی اقتصادی امریکا درآمده و به‌خصوص خود را از سلطه‌ی دلار خلاص کنند.

حتی رسیدن به این هدف هم بسیار دشوار است. همان‌طور که در یادداشت‌های دیگرم نوشته‌ام اگرچه سلطه‌ی اقتصادی امریکا بر جهان روند کاهنده دارد و به‌خصوص وضعیت دلار اندکی تضعیف شده ولی برای تجارت بین‌المللی، سرمایه‌گذاری و حفظ ذخایر ملی، دلار هم‌چنان عمده‌ترین واحد پولی جهانی است.

حدود نیمی از تجارت جهان به دلار انجام می‌گیرد و این نسبت در سال‌های اخیر تغییر نکرده است. مشارکت دلار در مبادلات پولی در بازارهای پولی حدوداً ۹۰ درصد است یعنی در بازارهای ارزی، دلار عمده‌ترین واحد پولی مورد استفاده است. حدود نیمی از وام‌های فرامرزی، اوراق بهادار بین‌المللی، و صورت‌حساب‌های تجارت بین‌المللی به دلار انجام می‌گیرد. حدود ۴۰ درصد پیام‌هایی که در نظام سویفت ردوبدل می‌شود و ۶۰ درصد ذخایر ارزی جهان به صورت دلار نگاه‌داری می‌شود. حضور یوان چین در این بازارها به‌آهستگی در حال افزایش است و سهم واحد پول چین از مبادلات پولی در بازارهای خرید و فروش پول از کم‌تر از ۱ درصد در ۲۰ سال پیش به ۷٪ در حال حاضر افزایش یافت. سهم واحد پول چین در ذخایر کشورها هم که در ۲۰۱۷ تنها ۱٪ بود در حال حاضر به ۳٪ افزایش یافته است.

اما حتی چین که مخالف امریکاست، به‌شدت خود را موظف می‌داند که بخش قابل‌توجهی از ذخایر ارزی‌اش را به دلار حفظ کند. چین رسماً اعلام کرد که سهم دلار را در ذخایر خود از ۷۹ درصد در ۲۰۰۵ به ۵۸٪ در ۲۰۱۴ کاهش داده است ولی به نظر نمی‌رسد که در ده سال گذشته چین میزان دلار را در ذخایر خود کم‌تر کرده باشد. به‌علاوه نهادهای بین‌المللی که ممکن است بدیلی در مقابل صندوق بین‌المللی پول و یا بانک جهانی - که از سوی اقتصادی امپریالیستی کنترل می‌شوند - باشند هنوز بسیار کوچک و ضعیف‌اند. به‌عنوان مثال، بانک جدید توسعه که در سال ۲۰۱۵ تشکیل شد و خبر داریم که اخیراً رییس‌جمهور پیشین برزیل، دیلما روسف را هم به‌عنوان رییس خود منصوب کرد.

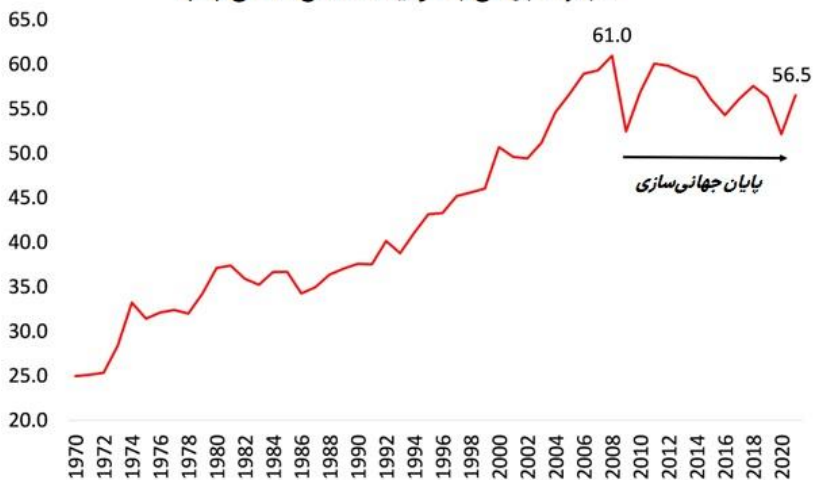
سروصدای زیادی شده است که بانک جدید توسعه می‌تواند در برابر نهادهای امپریالیستی صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی، وام و اعتبار اهدا کند. ولی تا به آن‌جا برسیم هنوز راه درازی مانده است. یکی از کارمندان بانک ذخایر افریقای جنوبی گفته است «این ایده که این پروژه‌های بریکس - که از بقیه مهم‌تر بانک جدید توسعه است - می‌تواند نهادهای مالی تحت سلطه‌ی کشورهای غربی را کنار بزند غیر واقعی و غیر ممکن است».

در این دهه، رقابت بین‌المللی در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و نظامی رو به افزایش است. آن زمانی که همه چیز تحت سلطه و کنترل بلوک غرب تحت رهبری آمریکا بود

بریکس بزرگ‌تر می‌شود، اما آیا قوی‌تر است؟

تمام شده است - چون جهانی کردن غیر قابل کنترل یعنی جریان توقف‌ناپذیر تجارت و جریان مالی دیگر به آخر رسیده است.

تجارت جهانی به تولید ناخالص داخلی (%)

چون در دو دهه‌ی گذشته سودآوری سرمایه در کشورهای عمده‌ی سرمایه‌داری کاهش یافته است مبارزه برای به‌دست آوردن ارزش اضافی از سوی این کشورها تشدید شده است. و یکی از پی‌آمدهای این تشدید مبارزه هم این است که قدرت اقتصادی پخش می‌شود. بلوک امپریالیستی به رهبری امریکا همچنان مسلط است ولی این سلطه صریح‌تر و روشن‌تر از همیشه به چالش گرفته شده است.

پیوند با منبع اصلی:

<https://thenextrecession.wordpress.com/2023/08/24/brics-getting-bigger-but-is-it-any-stronger/>